

Emlékeim Mikó Jenőről

Megboldogult Mikó Jenő püspök úrral kapcsolatban különböző emlékeim vannak. Ezeket röviden több vonatkozásban is összefoglalhatom.

1. Gyülekezeti munka

1978-1984 között kápláni szolgálatot teljesítettem Pozsonyban. Ebből az időből 3 évet szolgáltam Mikó Jenő püspök úr alatt (1982-1984). Segítettem neki, hogy minél könnyebben meghonosodjon Pozsonyban. Aránylag gyorsan sajátított el minden területet, ahol lelkipásztorként kellett működni. Átvette a kétnyelvű gyülekezet ágendáját, és minden gond nélkül elsajátított minden követelményt, hogyan kell itt az istentiszteleti életet vezetni, és gondoskodni a gyülekezeti élet minden területéről. Hamar rájött, hogyan kell gondozni az egyházi épületeket, hogyan tanácskozni a különböző városi és állami hivatalokkal, bekapcsolódni az ökumenikus együttműködésbe a városi egyházak között, stb. Szakmai és nyelvi felkészültsége lehetővé tette számára, hogy gyorsan dolgozza be magát minden feladatba, ami itt várt rá. Különösen két nagy területen bizonyította be bölcsességét és jó képességeit: Egyrészt az állami hivatalok politikai nyomása volt az, ami erősen szorongatta az egyházat (1Pt 5,8), hogy minél jobban komplikálja az életét és minél nagyobb stresszt okozzon vezetői és tagjai számára. Ezzel egyidejűleg bölcsen kellett kezelnie a kétnyelvűséget, amely a gyülekezetre jellemző. A gyülekezet magyar és szlovák része között a kapcsolatok nem voltak mindig optimálisak. Mindkét oldalról bármikor feszültségek támadhattak. Mikó Jenő püspök úr igyekezett a helyzetet úgy kezelni, hogy az ne legyen a gyülekezet kárára. Sőt inkább arra törekedett, hogy a gyülekezet élete konszolidálódjon és a közös élet áldásul legyen azok számára, akik a gyülekezetbe járnak. Erre jó lehetőség volt a személyével való találkozás. Nyitott ember volt, kedves, olykor humorizáló, mindig kész a beszélgetésre. A vele való társalgása lelkeszi hivatalban, az utcán vagy a templom előtt mindig kellemes élményeket jelentett. Prédikációi magasröptűek voltak. Mivel olvasott és utazott, a prédikációiba ezek az ismeretek sűrűn átszivárogtak. Gyakran történhetett, hogy egyszer a gyülekezet a prédikációkban utazott, máskor különböző költők szóltak hozzá, olykor a történelem viharáiban találták magukat a templomi hallgatók, nem egyszer filozófiai vitáknak

voltak tanúi, vagy pedig társadalometikai vagy politikai eszmélődések részesei. Mindez helyet kapott az evangélium hirdetésében, amely így nagyon színesen és érdekesen került magyarázatra. Igehirdetéseiben legtöbbször különböző teológusok is szóhoz jutottak, főleg az etika és dogmatika területéről, amelyet Prágában, és részben – ösztöndíjasként – a svájci Baselben tanult, ahol Barth Károly dogmatikai eszmélődéseit hallgatta. Egyike volt azon teológusainknak, akik nem akartak Barth imitátorai lenni. Sőt ellenkezőleg: bizonyos kritikai távolságot megtartott magának Barth – olykor populista – teológiai érveléseitől. Viszont az etikához és dogmatikához érzett vonzását megőrizte élete végéig.

2. Kálvinista Szemle

Mikó Jenő eredetileg nem volt szerkesztő, de ez nem jelenti azt, hogy korábban nem írt volna cikkeket. Amikor püspökké választották, az egyházi szokás szerint a *Kálvinista Szemle* szerkesztője is lett. Mivel akkor én voltam a kivitelező szerkesztő, feladatom volt bevezetni őt a zszurnalisztika titkaiba. Hosszú órákat és napokat töltöttünk együtt egy-egy újságszám előkészítésénél. Olykor éjszakára is maradtam náluk, hogy az adott számot időben készítsük elő a nyomda számára. Ezek nagy lehetőségek voltak arra, hogy hosszú órákat együtt beszéljünk, elemezzünk különböző teológiai kérdéseket, minősítsük és javítsuk a cikkeket, közben gondolkodjunk olyan témákon, amelyeket a cikkek előhoztak. Itta püspök úr bőven kimutatta lexikális ismereteinek gazdagságát és magas színvonalát, ami tiszteletet parancsolt. Elődjein kívül, amilyen volt Varga Imre püspök és Maťašik András püspökhelyettes, talán ő volt a legaktívabb főszerkesztő, aki nem csak formálisan töltötte be ezt a pozíciót, hanem a szó szoros értelmében. Az említetteken kívül senki más püspök-főszerkesztő – sem előtte sem utána – nem tudta (ennyire) forgatni a tollat. Az egyházi újságban nemcsak az újtjairól szóló beszámolókat közölte, hanem komoly teológiai és gyakorlati kérdéseket is tárgyalt cikkeiben. Írásai nagyon kifinomult irodalmi stílust hordoztak, amelyeket precízen fogalmazott, ezért üdítően és olvasmányosan hatottak.

3. Az egyházi Alkotmány előkészítése

Együttműködésünk sajátos és egyben talán legnehezebb területe az új egyházi alkotmány revíziója volt. Amikor 1989 után a társadalom és az

egyház új helyzetbe került, szükségessé vált, hogy az egyház törvényi alapon is alkalmazkodjon ehhez. Ez pedig azt jelentette, hogy az eddigi egyházi alkotmányt újjá kell alakítani. A zsinat kinevezett egy jogi bizottságot, amelybe engem is delegáltak. A feladat az volt, hogy lehetőleg készítsük elő egyházunk új alkotmányát. Nehéz időszak volt az, tele eufóriával, nagy reményekkel, tervekkel, de sajnos revizionizmussal és acsarkodással. Az emberek az egyházban is gyanakodtak egymásra, ki volt és ki nem volt Štb-ügynök, ócsárolták egymást, irigykedtek egymásra és egyesek megfelelő alkalmat kerestek arra, hogy a korábbi árulókkal vagy besúgókkal elbánjanak. Hamar kiderült, hogy a látszólagos bűnbánat mögött durva karrierizmus új formája rejtőzik, és hogy olykor semmi sem volt elég drága ahhoz, hogy egymáson bosszút ne álljanak vagy egymás tisztességét megtaposva terveiket vagy új pozíciójukat elérjék. Sajnos, a jogi bizottságban is volt néhány ember, akik különböző oknál fogva kerékkötők voltak, és mindig kötekedtek. Főleg az akkori zsinati ügyész, dr. Ficzer Pál, aki ott állt a korábbi alkotmány létrehozásánál, minden új javaslatot megtorpedózott, ezzel lehetetlenné téve a bizottság munkáját. Takács Zoltán főgondnokkal együtt feladatunk volt előkészíteni és a bizottság elé terjeszteni azokat a javaslatokat, amelyek megfelelően fedték volna az új egyházi helyzetet, és amelyek új utat nyitottak volna az egyházi élet és szervezése felé. Minden új javaslatról nagy vita keletkezett, ezért sokszor a tárgyalások hosszúak voltak és a szavazás olykor nem kis meglepetéseket is hozott. Meglepő volt, hogy hány ember húzott vissza a régi rendszerhez. Többször is előfordult, hogy a bizottság tagjai egymásra kiabáltak és sértegették egymást a régi „árulások” miatt. Nagyon látszott a két világ közti szakadék. Püspök úr új alkotmányt akart volna létrehozni, vagy legalább úgy megújítani a régit, hogy az megfeleljen az új időknek. A hosszú hetekig húzódó tárgyalások szükségszerűen kompromisszumokat szültek, amelyek miatt szomorú volt. Csak hogy, mivel az Alkotmányt minél hamarabb össze kellett állítani, kénytelen volt alávetni magát a revizionista szavazásnak. Ugyanez történt a zsinaton is, amely semmivel sem volt kevésbé viharos, de több változást már nem lehetett elérni. Így az új alkotmány helyett csak egy félig átdolgozott csonka alkotmány keletkezett. Arra szorítkozott, hogy amikor megváltozik az új zsinatban az erőarány,

akkor majd a következő években lassan kell kezdeményezni az újabb szükséges változásokat.

4. Együttműködés az akadémiai szférában

Említettem, hogy Mikó Jenő püspök úr kiváló teológus volt. Tudásának gyökerei visszanyúltak a korábbi sárospataki gimnáziumi és a prágai teológiai tanulmányaihoz, és bázeli utótanulmányokhoz. Gyülekezeti lelkipásztorként is sokat olvasott, gyűjtötte a teológiai irodalmat, sokat írt, tanult és az elolvasott könyvekből jegyzeteket készített magának. Az előző helyén, Vágfarkasdon nagyon szép és gazdag könyvtára volt. Amikor Pozsonyba költözött, könyvtárának egy része a lakásba került, egy részét pedig az iroda melletti kápláni szobába helyezte el, de könyveinek egy része sajnos dobozokban maradt a szuterénben. Amikor 2003-ban már nagyon betegen nyugdíjba ment és Pozsonyból költözött, látta, hogyan pakolják könyveit egy teherautóra. Sóhajtozott, hogy 22 itteni szolgálati éve alatt nem volt ideje ezeket a könyveket kicsomagolni. A költöztető cég munkásai könyveinek egy részét a teherautóra pakolták, egy részét pedig egyenesen a konténerekbe. Mintha a szívért tépték volna. Több könyv az autóra nem fért fel és a sofőrök már nem akartak még egyszer visszajönni. Néhány szép példányt a gyülekezetnek ajándékozott és néhányat nekem is, a többi után csak sóhajtozva legyintett. Még aktív lelkeszi szolgálata idején igen jó kapcsolatot alakított ki az evangélikus teológiai fakultással. Református teológusaink számára járt oda előadásokat tartani Kálvin teológiájáról és református homiletikából. Mivel abban az időben a prágai fakultáson doktorátusra készültem, a zsinati jóváhagyás alapján átvettem előadásait és folytattam teológusaink képzését az evangélikus fakultáson. Ilyenkor is kiadós beszélgetéseink következtek, tárgyalva azokról a kérdésekről, amelyek fontosak voltak a diákok és az oktatás számára, ill. az egyház számára is. Mivel aktív volt a helyi ökumenikus kapcsolatokban, egyre több barátot és tiszteletet szerzett magának. Nagyon aktív életet élt. Az evangélikus teológiai fakultás díszdoktori címmel tüntette ki. Később kiderült, hogy a teológiai képzést szükséges lesz saját berkeinkben megoldani. Elkezdődtek az előkészületek először saját katechetikai szeminárium, majd a Calvin J. Teológiai Akadémia, végül pedig önálló akkreditált teológiai kar létrehozásához Komáromban. Nem kis mértékben tőle is függött, hogy a zsinat jóváhagyja a szeminárium és az akadémia

indítását. Ezekben az esetekben is engem bízott meg a jóváhagyáshoz szükséges fontos anyagok előkészítésével. Itt is, ezeknél az ügyeknél, hosszú tárgyalások, beszélgetések, elemzések és koncipiálások következtek. Amikor az oktatás beindult, maga is bekapcsolódott a diákok képzésébe. Komáromban is etikát és dogmatikát tanított. Akadémiai munkáját nagyon szívesen végezte, és örült a diákokkal való foglalkozásnak. Sajnos, az új püspök megválasztása után Erdélyi Géza személyében az egyházi vezetőség részéről nem kis üldöztetésben volt része, és az új dékán, Molnár János is méltatlan bánásmóddal közneveltség tárgyává igyekezett őt tenni. Ezzel életének utolsó éveit, amúgy is megtört egészséggel élve, még kellemetlenebbé tették. Ennek ellenére – egyre nehezebben, de – szívesen járt Komáromba előadni. Szinte élete utolsó hónapjaiig, ameddig csak tehetett, hű maradt a református akadémiai oktatáshoz.

Prof. Dr. Peres Imre
Pozsony